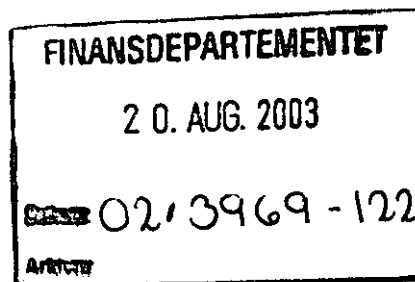

Finansdepartementet
Postboks 8008 Dep
0030 Oslo
Attn: Knut Thonstad

Deres brev: 20.6.2003

Vår ref: HKF

Oslo, 18. august 2003

HØRINGSUTTALELSE OM SKISSE TIL NASJONAL HANDLINGSPLAN FOR BÆREKRAFTIG UTVIKLING – NASJONAL AGENDA 21

Vi viser til departementets høringsbrev av 20. juni i år. Vi viser også til egen uttalelse fra Akademikerne, der NIF er største medlemsorganisasjon. Foreliggende uttalelse supplerer denne og utdyper NIFs særlige perspektiver på saken.

NIF gir sin støtte til Regjeringens arbeid

Norske Sivilingeniørers Forening (NIF) støtter regjeringens arbeid med Nasjonal agenda 21 og gir med dette sine innspill til utviklingen av handlingsplanen for bærekraftig utvikling. I tillegg vil NIF fortsette å videreutvikle sitt eget arbeid for å styrke foreningens og profesjonens bidrag til bærekraftig utvikling gjennom egne prosjekter og gjennom bevisstgjøring, gjennom holdningsskapende arbeid i forhold til foreningens medlemmer og gjennom politiske innspill. Nedenfor vil vi først klargjøre noen grunnleggende prinsipper for deretter å kommentere på mer konkrete anbefalinger og dilemmaer knyttet til bærekraftig utvikling.

Verdisyn, verdiskaping og bærekraft - forvalteransvaret

Økonomi og politikk handler i stor grad om alternativer og prioriteringer. Valget mellom alternativer gjøres ut fra den verdi de representerer for de involverte. Selv om verdiene av ulike alternativer reflekteres i objektive økonomiske størrelser, betyr ikke dette at verdiene som sådan er objektive. De økonomiske verdiene bygger på det underliggende verdisyn aktørene har. NIF mener det er viktig å erkjenne at slike verdisyn varierer mellom grupper av mennesker og over tid. Når vi i dag prioriterer miljøhensyn høyere enn for 50 år siden, er dette et utslag av at miljøet i dag tilkjennes høyere relativ verdi enn den gang. NIF mener at verdibasert tenkning er et riktig utgangspunkt for økonomi og politikk og at en løpende verdidebatt knyttet til blant annet miljø og samfunn igjen er en viktig forutsetning for dette.

NIF har merket seg at det i den nasjonale strategien for bærekraftig utvikling sies: "Den overordnede målsetningen for det norske samfunnet, og verdenssamfunnet, er at utviklingen skal være økonomisk, sosialt og økologisk bærekraftig. Grunnlaget for vedvarende bruk av naturen og dens ressurser skal bevares. Innenfor disse rammene skal vi fremme en stabil og sunn

økonomisk utvikling og et samfunn med høy livskvalitet, og bidra til at også verdens fattige får mulighet til materiell velferd og økt livskvalitet." NIF slutter seg til det verdisyn som er uttrykt i denne målsetningen. NIF har også sluttet seg til det såkalte The Earth Charter eller Erklæringen om Jorden som gir en liknende oppsummering av verdigrunnlag.

NIF har merket seg at det henvises til at velferdsutviklingen er avhengig av utviklingen av samfunnets kapital i vid forstand, ofte kalt nasjonalformuen: Menneskelig kapital i form av utdanning og kunnskap, helsetilstand og sosiale forhold, realkapital i form av maskiner, bygninger og infrastruktur og natur- og miljøkapital. NIF slutter seg til denne tredelte betraktningssmåten for våre nasjonale verdier.

NIF har lansert begrepet verdiskapingspolitikk som et samlende grunnlag for utvikling av nasjonal politikk, jfr. notatet "En helhetlig og effektiv norsk verdiskapingspolitikk" av 6. januar 2003. NIF mener at ulike nasjonale politikkområder må samordnes slik at den samlede verdiskapingen maksimeres, både ved at nye verdier aktivt skapes og ved at man unngår å ødelegge eksisterende verdier (eller kapital) for eksempel i form av natur- og miljøkapital. NIF mener at "En helhetlig og effektiv norsk verdiskapingspolitikk" samler kortsiktig politikk for å styrke konkurransevnen, helhetlig innovasjonspolitik og politikk for bærekraftig utvikling innenfor ett helhetlig konsept.

NIF mener at verdiskapingspolitikk og en politikk for bærekraftig utvikling på hver sin måte representerer en moderne utgave av den tradisjonelle forvalterholdningen for å ivareta norske verdier. Norge er et lite land med en lang kyst og er rikt på naturressurser blant annet i form av vannkraft, skog, marine ressurser/fisk samt olje og gass. På dette grunnlaget har vi utviklet industri, teknologi og kunnskap som grunnlag for vår velstand. Vi er avhengige av å selge varer og tjenester av høy kvalitet til høy pris på verdensmarkedet for å beholde og videreutvikle vår velferd. Dette kvalitetskravet innebærer at våre varer og tjenester må bidra til en global bærekraftig utvikling.

Teknologi og innovasjon er nøkkelen til bærekraftig utvikling og verdiskaping

Den raske teknologiske utviklingen gjør at dagens utfordringer med å realisere bærekraftig utvikling er annerledes enn for tidligere generasjoner. Våre muligheter til både å utarme og å beskytte natur og miljø utvikles stadig. Samtidig er teknologi og innovasjon nøkkelen til økt verdiskaping og velferd. Politikk for verdiskaping og bærekraft må være dynamisk, ikke statisk.

Samfunnet må derfor ta et felles ansvar for teknologi- og kunnskapsutvikling og for innovasjon. Dette medfører at staten ut fra den dobbelte målsetning om verdiskaping og bærekraft må bidra aktivt til teknologi- og kunnskapsutvikling gjennom utdanning og støtte til forskning og innovasjon. Støtten må økes betydelig utover dagens nivå.

Den teknisk-naturvitenskapelige profesjon – ansvar og bidrag

Den teknisk-naturvitenskapelige profesjon er sentral i forhold til å oppnå en bærekraftig utvikling. Profesjonen er dypt involvert i utvikling og bruk av teknologi, i vurdering og overvåking av konsekvenser og i utvikling av rensings- og rehabiliteringstiltak. Profesjonen besitter derfor en særskilt innsikt i teknologiens muligheter og konsekvenser. Teknisk-

naturvitenskapelig kunnskap er sentral i forhold til ytre miljø, men er like vesentlig som grunnlag for menneskelig helse, både når det gjelder grunnlaget for sunn livsførsel og som grunnlag for medisinsk forebygging og behandling.

Profesjonen må aktivt utvikle bevissthet, holdninger og kunnskaper for en ansvarlig bærekraftig teknologiutvikling og samfunnsutvikling generelt. NIFs bidrag som profesjonsforening er å bidra til kvalitet i utdanningen, bidra til debatt og bevisstgjøring om verdier og konsekvenser innad i profesjonen, sette standarder for profesjonsutøvelse, også i forhold til bærekraftig utvikling, og bidra til utforming av nasjonal politikk med utgangspunkt i profesjonens verdigrunnlag og kompetanse. NIF ser sin rolle og sitt ansvar for bærekraftig utvikling i henhold til dette. NIF vil:

- Gjennomgå sine etiske retningslinjer med tanke på å tydeliggjøre profesjonsmedlemmenes ansvar for å bidra til bærekraftig utvikling.
- Utvikle en dialog med andre organisasjoner i arbeidslivet om bærekraftig næringsutvikling. Som ledd i dette har NIF blant annet startet en dialog med LO om bærekraftig næringsutvikling.
- Bevisstgjøre egne medlemmer om behovet for bærekraftig næringsutvikling
- Gi innspill til nasjonal politikk blant annet vedrørende teknologiutvikling og innovasjon
- Videreutvikle foreningens engasjement i det internasjonaleprogrammet Renere produksjon
- Bidra til debatt og bevisstgjøring om internasjonal teknologioverføring og fattigdomsbekjempelse gjennom NIFs Bistandsforum

Norges rolle og bidrag

Norge er et lite land, både når det gjelder befolkning, kunnskapsmengde, ressursforbruk – og miljøbelastning. For å bidra til bærekraftig utvikling må Norge feie for egen dør når det gjelder rent nasjonale forhold og gi et mest mulig effektivt bidrag til den globale utviklingen. Dette innebærer etter NIFs mening:

- Redusere miljøbelastninger og forvalte naturressurser på nasjonalt plan
- Bidra til miljøgunstig innovasjon og teknologiutvikling som kommer til bred internasjonal anvendelse
- Aktivt påvirke internasjonale rammebetingelser og internasjonalt samarbeid i bærekraftig retning

Nasjonal forvaltning og bærekraft

Styrkingen av det nasjonale miljøvernet må fortsette. Her er det fortsatt mye som gjenstår. Det er tankevekkende at vi er kritiske til forvaltningen av tropisk regnskog, men foreløpig ikke har maktet å få opp en effektiv plan for vern av regnskog i Norge. Forvaltningen av våre fornybare naturressurser som fisk, skog, ferskvann og jordbruksarealer må videreutvikles på en forsvarlig måte.

Når det gjelder å tilpasse norsk samfunnsutvikling i bærekraftig retning, må vi etter hvert komme over fra rehabilitering til å bygge bærekraft inn i systemer og infrastruktur fra grunnen. For eksempel må støtte til vannbåren varme suppleres med støtte til utstyr for utnyttelse av vannbåren varme hos sluttbruker. Et annet eksempel er innføring av miljøstyringssystemer i offentlige virksomheter. Man har god erfaring med slike fra privat virksomheter.

Bærekraftig teknologi og innovasjon for verdensmarkedet

Teknologiutvikling og innovasjon som kommer til bred internasjonal anvendelse, vil imidlertid være det viktigste norske bidraget til en global bærekraftig utvikling. Dette gjelder først og fremst teknologier og innovasjoner som er kommersielt interessante. Uten at det finnes et langsiktig kommersielt potensiale, vil de ikke komme til bred anvendelse og dermed heller ikke bidra til å styrke miljøet.

Internasjonale miljøavtaler og miljøkrav

En global bærekraftig utvikling kan bare realiseres gjennom internasjonale miljøkrav og avtaler. Det er derfor et avgjørende bidrag fra norsk side å påvirke slike avtaler, både slik at de bidrar sterkest mulig til en mer bærekraftig utvikling, men også slik at de samtidig gir muligheter for økt norsk bærekraftig verdiskaping. I tillegg erkjenner NIF at Norge gjennom å sette strenge miljøkrav på utvalgte områder kan bidra til teknologiutvikling og innovasjon av stor betydning for miljøet. Det er imidlertid svært begrenset på hvor mange områder Norge av hensyn til økonomi og konkurranseevne kan ligge foran den internasjonale utviklingen. Valg av områder for slike økte miljøkrav må derfor vurderes nøye. Områder der skjerpede krav også bidrar til næringsutvikling og skjerpet konkurransekraft bør prioriteres. Samarbeidet mellom norske myndigheter og oljeselskaper om å oppnå null-utslipp fra oljeinstallasjoner til havs er eksempel på en vellykket prioritering.

Om handlingsplanen generelt

NIF støtter ideen om en handlingsplan og slutter seg til at denne integreres i det ordinære budsjettarbeidet med ansvar lagt til finansdepartementet. NIF slutter seg også til oppsummeringen av handlingsprinsipper og virkemidler.

Utover dette vil NIF understreke behovet for samordning av politikkområder på tvers og at dette ses i sammenheng med den samordning som må skje innenfor en helhetlig verdiskapingspolitikk.

NIF er opptatt av at det legges opp til en inkluderende prosess rundt den videre utviklingen og gjennomføringen av planen. Blant annet må organisasjonene i arbeidslivet trekkes med. I tillegg må samspill mellom offentlig og privat sektor prioriteres høyt. Bare gjennom et aktivt samarbeid mellom staten og industri og næringsliv om målsetninger og ressursinnsats kan man få frem effektive miljøtiltak som løser nasjonale problemer og som i tillegg har stort internasjonalt potensiale.

Det finnes en lang rekke mulige norske tiltak for å styrke bærekraftig utvikling nasjonalt og globalt. I valg av tiltak bør man prioritere slike som samtidig tilfredsstiller følgende tre målsetninger:

- Bidrag til økt bærekraft
- Bidrag til nasjonal verdiskaping på lang sikt
- Bidrag til økt velferd for store deler av befolkningen

Det er NIFs påstand at man ved gode analyser i hovedsak kan finne tiltak som oppfyller alle tre mål. Slike tiltak vil ha større mulighet for å samle bred støtte, bli effektivt gjennomført og dermed også ha størst effekt på miljøet. Viktige forutsetninger er imidlertid at man makter å se ulike politikkområder bedre i sammenheng enn tidligere og at man samordner en helhetlig

innovasjonspolitik, annen politikk for økt verdiskaping og politikk for økt bærekraft innenfor en helhetlig verdiskapingspolitikk.

En slik form for analyse og prioritering kan ses som en parallell til konseptet for Renere produksjon. Her er siktemålet å finne tiltak på den enkelte bedrift som både gir miljøforbedringer og er bedriftsøkonomisk lønnsomme ut fra tanken om de oppfyller flere målsetninger på en gang og lettere kan finansieres.

Særlige miljøutfordringer

Sannhetens øyeblikk når det gjelder bærekraftig utvikling kommer når politikk og tiltak på konkrete områder skal utformes. NIF vil her knytte kommentarer til noen ulike områder med utgangspunkt i de prinsipielle betraktninger i det foregående.

Miljøvennlig naturgass til verdensmarkedet

Norge vil de neste 100 år være en stor eksportør av naturgass. Naturgass er den reneste form for fossilt brensel og gir betydelig mindre CO₂-utslipp enn olje og kull. I alle overgangsscenarioer frem mot et mer klimavennlig energiforbruk vil erstatning av andre fossile energibærere med naturgass spille en stor rolle. Slik erstatning vil også gi viktige lokale miljøforbedringer. Her har Norge en særlig mulighet til å bidra globalt til bærekraftig utvikling gjennom å bidra til å gjøre den reneste form for fossil energi tilgjengelig innenfor en (forhåpentlig) global strategi for håndtering av klimaproblemene. Norges bidrag kan være leting etter og produksjon av naturgass, tilgjengeliggjøring av naturgass globalt gjennom distribusjon og utvikling av ny og mer effektiv og bærekraftig teknologi for produksjon og distribusjon. Snøhvitprosjektet har gitt teknologiutvikling som kan bidra til å gjøre naturgass fra fjerne områder konkurransedyktig på verdensmarkedet. Bare 23% av verdens energiproduksjon er basert på naturgass. Dersom ytterligere ti prosent skifter fra kull til gass reduseres de årlige CO₂-utslippene med 200 millioner tonn, eller rundt fem ganger Norges nasjonale utslipp i dag. Å bringe naturgass til verdensmarkedet oppfyller kravet om parallelt å bidra til bærekraft, nasjonal verdiskaping og bedret velferd for brede grupper. En gjennomføring krever imidlertid et konstruktivt og aktivt samarbeid mellom private og offentlige aktører, at det offentlige tar et medansvar for finansiering av forskning og teknologiutvikling og at private aktører samarbeider godt seg imellom. En gjennomføring krever også et arbeid for at blant annet internasjonale miljøavtaler skal gi rom for et slikt bidrag.

Bærekraftig forvaltning av petroleumsressurser i Norskehavet og Barentshavet

Petroleumsvirksomhet i Barentshavet og Norskehavet er et annet viktig eksempel. Havområdene er værharde, økologisk sårbare på grunn av kaldt klima og viktige for fiskeressursene. Utvinning av olje og gass uten strenge miljøkrav er ikke forsvarlig. Samtidig ventes russerne å igangsette en rekke lete- og produksjonsprosjekter på sin del av området. Vi vet også at oljetransport gjennom Barentshavet og Norskehavet, i tillegg til oljeutvinning, utgjør en betydelig miljørisiko. NIF mener at denne trusselen mest effektivt lar seg håndtere i et samarbeid med russiske interesser. NIF mener at det vil gi det beste miljøbidraget å få en gradvis utvikling av aktiviteter på norsk side der starten på prosessen ikke skyves ut i tid, men der man derimot bruker all tilgjengelig kunnskap til å formulere riktige miljøkrav til virksomheten og starter aktiviteter snarest mulig. På denne måten vil man bidra til å få utviklet miljømessig gunstige og

kostnadseffektive prosesser og teknologiske løsninger som kan være med å sette en miljømessig akseptabel standard også på russisk side. Samtidig sikres tilgangen på naturgass internasjonalt og norsk industri får økte forretningsmuligheter.

En norsk klimapolitikk som styrker den globale klimapolitikken

Klimapolitikken er et eksempel på at det er formulert særnorske krav blant annet for kvotehandel som er strengere enn de som nå etableres internasjonalt, for eksempel innenfor EU. Regjeringens hensikt er åpenbart at Norge skal gi et viktig bidrag til den globale klimautviklingen. NIF er sterkt i tvil om dette har vært den beste strategien for Norge på området. Tiltakene utgjør en risiko for norsk industris konkurransekraft, men det er på ingen måte innlysende at de vil føre til teknologiutvikling som får internasjonal anvendelse eller på andre måter bidrar signifikant til langsiktig reduksjon av globale klimautslipp. Særlig på energiområdet og når det gjelder Norges bidrag til å styrke den internasjonale verdikjeden for naturgass, særlig for LNG, mener NIF at valg av fokus i klimapolitikken har skapt usikkerhet og bremset en gunstig utvikling. NIF anerkjenner nødvendigheten av å etterleve internasjonale avtaler, men mener at fokus i norsk klimapolitikk burde vært sterkere på utnyttelse av internasjonale synergier innenfor det som blir de fremherskende internasjonale kvotesystemene sammen med en utvikling av bærekraftige teknologiske løsninger med internasjonalt kommersielt potensial.

Effektiv fattigdomsbekjempelse gjennom teknologi, kunnskap og forretningsutvikling

NIF har med tilfredshet merket seg at det er skjedd en utvikling innenfor norsk bistandspolitikk der næringslivet er trukket mer med i norske strategier for bistand og fattigdomsbekjempelse. NIF mener at strategier som legger opp til samarbeid om tilpasset (og dermed kommersielt interessant) teknologi og lønnsomt gjensidig næringslivssamarbeid er gode strategier. NIF har bidratt til debatt om og utvikling av slike strategier gjennom Bistandsforum som er et faglig forum tilsluttet NIF. NIF mener at bistandsstrategier som tilrettelegger for lønnsomme norske forretningsinvesteringer hos bistandspartnere er gode strategier som i særlig grad bidrar til kunnskaps- og teknologioverføring. Med utgangspunkt i modellen for den norske nasjonalkapitalen, må man legge tilstrekkelig vekt på tiltak som utvikler kunnskapskapitalen også i utviklingsland.

NIF erkjenner at dette stiller krav om etiske kriterier både for direkte investeringer og porteføljeinvesteringer og vi har med interesse merket oss den siste debatten om etiske kriterier for investeringer fra oljefondet. Denne utviklingen, med fokus også på internasjonal aksept for slike etiske krav, bør følges videre opp.

Oppsummering av NIFs anbefalinger

- NIF slutter seg til verdigrunnlaget for Agenda 21 og støtter en verdifokusert betraktningssmåte som grunnlag for arbeidet med bærekraftig utvikling. NIF mener inndelingen av nasjonalformuen i menneskelig kapital, realkapital og natur- og miljøkapital er konstruktiv og i overensstemmelse med en verdifokusert betraktningssmåte.
- NIF mener at verdiskaping og bærekraftig utvikling er overordnede politiske prinsipper og kan betraktes som ulike utslag av det samme forvalteransvaret. Ut fra begge utgangspunkter er det nødvendig med en betydelig bedre samordning av politiske sektorområder enn i dag.

NIF mener at foreningens rapport "En helhetlig og effektiv norsk verdiskapingspolitikk" beskriver et rammeverk som omfatter begge perspektiver.

- NIF mener at teknologi og innovasjon er nøkkelen til både verdiskaping og bærekraftig utvikling og at staten med dette som utgangspunkt og begrunnelse må ta et økt ansvar for begge områder gjennom å øke ressursinnsatsen.
- Den teknisk-naturvitenskapelige profesjon har et medansvar for å bidra til bærekraftig utvikling og NIF vil følge opp dette gjennom arbeid i forhold til egne medlemmer, samarbeid med andre og politiske innspill.
- Forvaltningen av nasjonale fornybare naturressurser må videreføres på en forsvarlig måte.
- Et av Norges viktigste bidrag til internasjonal bærekraftig utvikling er miljøgunstig teknologi og innovasjon som har stort kommersielt potensiale og dermed kan komme til bred internasjonal anvendelse
- Norge bør bidra aktivt til internasjonalt miljø samarbeid og internasjonale miljøkrav som styrker grunnlaget for bærekraftig utvikling. Innføring av særnorske miljøkrav i sin alminnelighet må begrenses av hensyn til verdiskaping og konkurranseevne. Områder der det samtidig kan skapes ny og kostnadseffektiv teknologi med forretningsmessig potensialet bør prioriteres.
- Det må legges opp til en inkluderende prosess rundt videreutvikling og gjennomføring av planen. Arbeidslivets organisasjoner må trekkes med og det må satses på et aktivt samarbeid mellom staten og industri og næringsliv.
- Blant ulike miljøtiltak bør det så langt mulig prioriteres tiltak som samtidig bidrar til langsiktig verdiskaping og økt velferd for brede grupper fordi slike tiltak har større mulighet til å bli effektivt vedtatt og gjennomført.
- Norge bør styrke sin rolle som produsent og leverandør av naturgass på globalt plan som et bidrag til internasjonal bærekraftig utvikling.
- Det bør snart åpnes for petroleumsvirksomhet i norsk sektor i Barentshavet med tilstrekkelig strenge miljøkrav. Hensikten er blant annet å sikre at norske miljøkrav og miljøvennlige teknologier blir fremherskende også på russisk side.
- Fokus i norsk klimapolitikk bør rettes sterkere inn mot utnyttelse av internasjonale synergier innenfor de internasjonale kvotesystemene enn mot særnorske kvotesystemer og krav som går lenger enn de internasjonale
- Bistand og fattigdomsbekjempelse bør fortsatt legge til rette for samarbeid om utvikling av tilpasset og lønnsom teknologi og lønnsomt gjensidig næringslivssamarbeid. Det må legges tilstrekkelig vekt på utvikling av U-landenes kunnskapskapital.

Med vennlig hilsen
NORSKE SIVILINGENIØRERS FORENING

Kåre Røgg Johnsen
Generalsekretær

Hans Kåre Flø
Leder av Samfunnspolitisk avdeling